

Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto

Vanhempainvapaan ajalta kertyvän vuosilomaoikeuden poisto ja vuosilomakustannuskorvaus

Vuosilomalaissa säädetään vuosiloman kertymisestä työssäolon ja työssäolon veroisena pidettävän työstä poissaolon ajalta. Vuosilomalain 7 §:n mukaan työssäolopäivien veroisina pidetään mm. niitä työpäiviä tai työtunteja, jolloin työntekijä työsuhteen kestäessä on estynyt tekemästä työtä työsopimuslain 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun erityisraskausvapaan, 6 §:ssä tarkoitetun tilapäisen hoitovapaan, 7 §:ssä tarkoitetun pakottavista perhesyistä johtuvan poissaolon tai 7 b §:ssä tarkoitetun omaishoitovapaan aikana *taikka yhtä synnytyskertaa tai adoptiota kohden raskausvapaaseen oikeutetun työntekijän yhteensä enintään 160 raskaus- ja vanhempainvapaapäivän ja vastaa-vasti muun vanhempainvapaaseen oikeutetun työntekijän 160 vanhempainvapaapäivän aikana.*

Raskaus- ja/tai vanhempainvapaan ajalta vuosilomapäiviä voi siten kertyä enintään 160 vapaapäivän eli noin 6 kuuden ajalta (sekä erityisraskausvapaan ajalta kokonaisuudessaan). Vuosilomapäivistä aiheutuu työnantajalle kustannuksia, joita korvataan sairausvakuutuslain mukaisella **vuosilomakustannuskorvauksella**. Korvausta maksetaan jokaiselta kalenterikuukaudelta, jolta vuosilomaa on kertynyt edellyttäen, että vanhempainpäivärahopäiviä on kalenterikuukautena ollut vähintään 14. Korvauksen peruste päivää kohden on kolmassadasosa siitä vuositulosta, joka on ollut työntekijälle vuosiloman kertymisajalta maksetun päivärahan perusteena. Korvauksen perustetta korotetaan kertoimella, jonka suuruus on 1,21. Käytännössä vuosilomakustannuskorvaus korvaa täysimääräisesti työnantajalle vanhempainvapaiden ajalta kertyneestä vuosilomasta aiheutuvat lakisääteiset kulut.

Vuosilomakustannuskorvaus rahoitetaan sairausvakuutuksen työtulovakuutuksesta eli työnantajien, palkansaajien ja yrittäjien sairausvakuutusmaksuilla.

Vuosiloman kertymisen poiston vaikutukset vuosilomakustannuskorvaukseen

Mikäli vuosilomaa ei kertyisi vanhempainvapaiden ajalta (mukaan lukien erityisraskausvapaan) ei vuosilomakustannuskorvausta enää tarvittaisi. *Vuonna 2022 vuosilomakustannuskorvausta maksettiin yhteensä noin 47 milj. euroa noin 30 000 henkilön perusteella. Kehyskaudella vuosittaisten kulujen arvioidaan olevan noin 57–63 milj. euroa.* Jos tämä työnantajille maksettava korvaus poistuisi, pienenisivät työnantajan sairausvakuutusmaksu sekä palkansaajien ja yrittäjien maksama päivärahamaksu vuosittain noin 0,03 prosenttiyksikköä (sama lasku molempiin maksuihin). Valtion osuuteen ei tulisi muutoksia.

Sairauspäivärahan omavastuuajan pidentäminen

Sairausvakuutuslain mukaan sairauspäivärahaa ja osasairauspäivärahaa maksetaan työkyvyttömyyden ajalta lukuun ottamatta *työkyvyttömyyden alkamispäivää ja yhdeksää sitä lähinnä seuraavaa arkipäivää*. YEL-vakuutetulle yrittäjälle maksetaan sairauspäivärahaa myös omavastuuajalta (ns. YEL-päiväraha) ja MYEL-vakuutetulla yrittäjällä on oikeus Melan maksamaan päivärahaan omavastuuajalta lukuun ottamatta työkyvyttömyyden alkamispäivää ja kolmea sitä seuraavaa päivää.

Työsopimuslain mukaan työntekijällä on oikeus saada täysi palkkansa sairastumispäivää seuraneen yhdeksännen arkipäivän loppuun. Alle kuukauden jatkuneissa työsuhteissa työntekijällä on

vastaavasti oikeus saada 50 prosenttia palkastaan. Useissa työehtosopimuksissa on sovittu työ-sopimuslakia pitemmästä palkallisesta sairauslomasta. Palkalliselta ajalta sairauspäiväraha mak-setaan työnantajalle.

Päivärahat rahoitetaan valtion osuuksilla ja työnantajien sekä palkansaajien ja yrittäjien vakuutus-maksuilla. Valtio rahoittaa sen osuuden vähimmäismääräisenä maksettavasta päivärahasta, joka ylittää vuositulon perusteella lasketun päivärahan määrän. Lisäksi valtio rahoittaa 5 % vuositulojen perusteella lasketusta päivärahasta. Loppuosa päivärahasta rahoitetaan palkansaajien ja yrittäjien päivärahamaksulla sekä työnantajien sairausvakuutusmaksulla. Yrittäjät rahoittavat YEL-lisäpäivä-rahojen kulut YEL-lisärahoitusosuudella (päivärahamaksun korotuksella) ja valtio rahoittaa MYEL-vakuutettujen lisäpäivärahakulut.

Omapastuuajan pidentämisen vaikutukset

Jos sairauspäivärahan omavastuuajaa pidennettäisiin, sairauspäiväraha tulisi maksuun nykyistä myöhemmin. Ilman muutosta työ-sopimuslakiin, työnantajalla ei kuitenkaan olisi lakisääteistä pal-kanmaksuvelvollisuutta kuin 9 päivältä. Tämä voisi johtaa siihen, että työntekijälle jäisi tulottomia päiviä ennen sairauspäivärahan alkua. Mikäli työnantaja maksaisi palkan koko sairauspoissaolon ajalta, omavastuuajan pidentäminen lisäisi työnantajan kustannuksia.

Niiden sairauspäivärahan saajien osalta, joilla ei ole palkkaa maksavaa työnantajaa, omavastuu-ajan pidennys lisäisi tulotonta aikaa ja/tai vaikuttaisi muihin etuuksiin (esim. lisäisi työttömyysetuus-päiviä omavastuuajalla tai lisäisi toimeentulotuen tarvetta).

Vuonna 2022 alkaneita sairauspäivärahakausia oli 320 000, joista ensimmäinen korvaus makset-tiin vakuutetulle 24 %:ssa ja työnantajalle 76 %:ssa alkaneista kausista. Vuonna 2024 arvioitu alka-van kauden keskimääräinen e/pv vakuutetulle maksetuissa päivärahoissa on noin 46 e/pv ja työn-antajille maksetuissa päivärahoissa noin 75 e/pv.

Vuonna 2024 yhden omavastuupäivän lisäys säästäisi sairauspäivärahakuluja noin 22 milj. euroa (4 milj. e, joissa vakuutettu maksunsaajana ja 18 milj. e, joissa työnantaja maksunsaajana). Päivä-rahamaksu ja työnantajan sairausvakuutusmaksu alenisivat säästön johdosta noin 0,02 prosent-tiyksikköä. Valtion menot alenisivat noin 1,5 milj. euroa.

Jos YEL-vakuutettujen omavastuuajan pidennys huomioitaisiin YEL-lisäpäivärahakauden mahdolli-sella pidennyksellä, kasvattaisi se YEL-lisäpäivärahakuluja noin 1 milj. eurolla. Tämä kasvattaisi YEL-lisärahoitusosuuden maksuprosenttia noin 0,02 prosenttiyksikköä. Maatalousyrittäjien osalta omavastuuajan pidennys kasvattaisi valtion menoja noin 0,5 milj. euroa.